

การปฏิรูปการศึกษา

และ

การส่งเสริมศาสนาและจริยธรรม

สมพร เทพสิทธิ์า

รองประธานสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ฯ

ประธานสภาผู้ทรงคุณวุฒิสภาสังคมแห่งชาติ ฯ

นายกสมาคมส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติ

สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

พิมพ์เผยแพร่

ศูนย์บริการและสนับสนุนเทคโนโลยีทางการศึกษา

คอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำ

คณะกรรมการเฉพาะกิจจัดงานสัปดาห์ส่งเสริมศาสนาและจริยธรรม ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ได้จัดให้มีงานสัปดาห์ส่งเสริมศาสนาและจริยธรรม ในนามมงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พ.ศ. ๒๕๔๓ ระหว่างวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน - ๖ ธันวาคม ๒๕๔๓

ในวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ เวลา ๐๙.๐๐ น. ได้มีพิธีเปิดงานสัปดาห์ส่งเสริมศาสนาและจริยธรรม ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล เวลา ๑๐.๓๐ - ๑๕.๓๐ น. เป็นการสัมมนาเรื่อง "การปฏิรูปการศึกษาและการส่งเสริมศาสนาและจริยธรรม"

ในการสัมมนาครั้งนี้ได้จัดให้มีการอภิปรายเรื่อง "การปฏิรูปการศึกษาและการส่งเสริมศาสนาและจริยธรรม" จากเวลา ๑๐.๓๐ - ๑๒.๓๐ น. ผู้อภิปรายประกอบด้วย ดร.วิชัย ตันศิริ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นายสมิพร เทพลีธา รองประธานสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย และประธานคณะกรรมการเฉพาะกิจฝ่ายวิชาการและการจัดสัมมนา และศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ราชบัณฑิต โดยมีรองศาสตราจารย์ดร. โสภกา (ซูพิกุลชัย) ขปิลมันน์ เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย

มีผู้เข้าร่วมสัมมนาหลายคนได้ติดต่อขอคำอภิปรายของวิทยากรทั้งสาม

ข้าพเจ้าได้นำคำอภิปรายของข้าพเจ้ามาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ก็ได้กรุณาเขียนคำอภิปรายมาให้ข้าพเจ้าเพื่อพิมพ์แจกจ่ายให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาที่สนใจ

ข้าพเจ้าจึงได้มอบคำอภิปรายเรื่อง "การปฏิรูปการศึกษาและการส่งเสริมศาสนาและจริยธรรม" ของข้าพเจ้าและศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ให้สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ฯ เพื่อพิมพ์เป็นเอกสารส่งให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาและเผยแพร่ต่อไป

ในปัจจุบันนี้ ประเทศไทยกำลังมีการปฏิรูปที่สำคัญ ๒ อย่าง คือ การปฏิรูปการเมืองและการปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปทั้ง ๒ อย่าง มีความสำคัญยิ่งต่อการเมืองและการศึกษาของไทย ซึ่งกำลังประสบปัญหาอยู่หลายประการในขณะนี้ จึงเป็นการสมควรที่คนไทยทุกคนผู้มีความหวังดีและห่วงใยในชาติบ้านเมือง จะได้สนใจติดตามการปฏิรูปการเมืองและการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด หากการปฏิรูปการเมืองไม่ได้รับผลสำเร็จ ก็จะมีผลกระทบต่อการศึกษา หากการศึกษาไม่ได้รับความสำเร็จ การปฏิรูปการเมืองของเรา เพื่อให้ นักการเมืองของไทยเป็นผู้มีคุณภาพ คุณธรรม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัวก็คงจะสำเร็จได้ยาก

หวังว่าเอกสารเล่มนี้คงจะเป็นประโยชน์แก่การปฏิรูปการศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิรูปการเมืองไม่มากนักน้อย

สมพร เทพสิทธิ์า

รองประธานสภาสังคมสงเคราะห์ ฯ

๙ ธันวาคม ๒๕๔๓

การปฏิรูปการศึกษาและการส่งเสริมศาสนาและจริยธรรม

ประวัติของนายสมพร เทพสิทธิ์า	
รองประธานสภาสังคมสงเคราะห์ ฯ	๑
คำอภิปรายของ นายสมพร เทพสิทธิ์า	๕
ประวัติของศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ราชบัณฑิต	๒๔
คำอภิปรายของ ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์	๒๗

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัตินายสมพร เทพสิทธิ์า

วัน เดือน ปีเกิด

๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๘ ที่จังหวัดนครปฐม

การศึกษา

- บัณฑิตบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ธรรมศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ปริญญาโททางการบริหารธุรกิจ สาขาการค้ำระหว่างประเทศ จาก Wharton Graduate School of Finance and Commerce มหาวิทยาลัยเพนซิลเวเนีย สหรัฐอเมริกา
- สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๑๓
- ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ตำแหน่งหน้าที่ราชการในอดีต

- รองปลัดกระทรวงเศรษฐกิจ
- อธิบดีกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์
- อธิบดีกรมการค้าภายใน
- อธิบดีกรมพาณิชย์สัมพันธ์
- สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
- สมาชิกวุฒิสภา
- อาจารย์พิเศษจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน

- รองประธานสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
- ประธานสภายุวพุทธิกสมาคมแห่งชาติ ในพระบรมราชูปถัมภ์
- อุปนายกพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
- นายกสมาคมส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติ
- ประธานศูนย์ประสานงานองค์การชาวพุทธแห่งประเทศไทย
- ประธานกรรมการศูนย์ประสานงานภาคเอกชนแห่งชาติ
- กรรมการเอกลักษณ์ของชาติ และรองประธานอนุกรรมการส่งเสริมศาสนาและจริยธรรม ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ
- ภาคีสมาชิก สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน

ผลงานและประสบการณ์

- ได้มีส่วนริเริ่มการจัดงานวันแม่แห่งชาติ อุดมการณ์แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง วันสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ งานสัปดาห์ส่งเสริมศาสนาและจริยธรรม
- ได้เข้าร่วมการประชุมสัมมนาเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจ การสังคมสงเคราะห์ การพัฒนาสังคม ทั้งในประเทศและต่างประเทศหลายครั้ง
- ได้จัดการประชุมสัมมนาระดับชาติเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ การแก้ไขปัญหาสังคม และการพัฒนาสังคม หลายครั้ง

- ได้รับเชิญไปบรรยายเรื่องเกี่ยวกับศาสนา การสังคมสงเคราะห์ และสวัสดิการสังคม การพัฒนาสังคม อุดมการณ์แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง เป็นประจำ
- ได้เขียนหนังสือและบทความเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจ ศาสนา การสังคมสงเคราะห์ ปัญหาสังคม การพัฒนาสังคม จำนวน หลายเล่ม

เครื่องราชอิสริยาภรณ์และเกียรติคุณที่ได้รับ

- มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก
- ทูตียจุลจอมเกล้า
- ตติยติเรกคุณาภรณ์
- เสาสมารธรรมจักร ในฐานะผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา
- โล่เกียรติคุณ Global Achievement Award จาก United Way International ในฐานะอาสาสมัครดีเด่น

ศูนย์วิทยพักรพิยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การปฏิรูปการศึกษา และการส่งเสริมศาสนาและจริยธรรม

สมพร เทพสิทธิ์ธา

รองประธานสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ฯ
ประธานสภาผู้พหูทธิกสมาคมแห่งชาติ ฯ
นายกสมาคมส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติ

ในการสัมมนาเรื่อง

"การปฏิรูปการศึกษาและการส่งเสริมศาสนาและจริยธรรม"

ในงานสัปดาห์ส่งเสริมศาสนาและจริยธรรม

ในมหามงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

วันพฤหัสบดีที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๓

ณ ดิگสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

ศูนย์วิทยุโทรพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ความหมายของการปฏิรูปการศึกษา

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ อธิบายความ
หมายของคำ "ปฏิรูป" ว่า ปรับปรุงให้สมควร เช่นปฏิรูปบ้านเมือง
คำว่า "ปฏิรูปการศึกษา" จึงหมายถึง การปรับปรุงการศึกษาให้
สมควร

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้อธิบายว่า การปฏิรูปมีความหมาย
๒ อย่าง คือ

๑. ทำให้กลับเข้ารูปเดิม เพราะคำว่า “ปฏิ” ก็คือกลับไปเป็น
 อย่างเก่าหรือกลับเข้าที่ ส่วน “รูป” ก็คือ รูปแบบ เมื่อรวมเป็น “ปฏิรูป”
 จึงแปลว่า ปรับรูป คือปรับให้กลับเข้าที่ คืออาจจะเกิดความคลาดเคลื่อน
 ออกไป ก็ทำให้เข้ารูปเดิมที่ถูกต้อง

๒. ทำให้เหมาะสม หมายความว่า ปรับแก้ไขให้เหมาะกับสภาพที่
 เป็นอยู่ เพื่อให้ได้ผลดีตามวัตถุประสงค์

การปฏิรูปการศึกษาโดยเฉพาะของไทยในขณะนี้คงมีนัยทั้งสอง
 ประการ กล่าวคือ การจัดการศึกษาของเราเกิดคลาดเคลื่อนออกไปจาก
 ที่ควรจะเป็น หรือมีปัญหาภายในระบบการจัดการศึกษา และนอกจากนี้
 ยังไม่สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงใด ๆ ทั้งจาก
 ภายในและภายนอกประเทศ

ดังนั้น การปฏิรูปการศึกษาก็คือการปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษา
 ให้เป็นการศึกษาที่ดี มีคุณภาพได้มาตรฐาน สามารถผลิตคนที่มีคุณภาพ
 และเป็นการศึกษาที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป
 ในยุคโลกาภิวัตน์

๒. พระบรมราโชวาทเกี่ยวกับงานด้านการศึกษา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลมหาราช ได้พระราชทาน
 พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรและประกาศนียบัตร
 วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ในวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๑๒ มี
 สาระสำคัญดังนี้

“งานด้านการศึกษาเป็นงานสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชาติ เพราะ
 ความเจริญและความเสื่อมของชาตินั้น ขึ้นอยู่กับการศึกษาของพลเมือง

เป็นข้อใหญ่ ตามข้อเท็จจริงที่ทราบกันดีแล้ว ขณะนี้บ้านเมืองของเรามีพลเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งมีสัญญาณบางอย่างเกิดขึ้นด้วยว่าพลเมืองของเราบางส่วนเสื่อมทรามลงไปในความประพฤติและจิตใจ ซึ่งเป็นอาการที่น่าวิตกว่าถ้าหากยังคงเป็นอยู่ต่อไปเราอาจเอาตัวไม่รอดปรากฏการณ์เช่นนั้นนอกจากเหตุอื่นแล้ว ต้องมีเหตุมาจากการศึกษาด้วยอย่างแน่นอน จึงพูดได้เต็มปากว่าเราจะต้องจัดงานด้านการศึกษาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น และผู้มีหน้าที่ทางด้านนี้ทุกฝ่าย ทุกระดับ ทุกคน จะต้องทำงานกันจริง ๆ ให้นักแน่นขึ้นอีกมาก”

พระบรมราชาโชวาทที่อัญเชิญมาแสดงให้เห็นว่า งานด้านการศึกษาของเรายังไม่ได้ประสบความสำเร็จนัก ในการพัฒนาคนให้มีความคิด ความประพฤติที่ถูกต้อง มีจิตใจที่ดีงาม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงมีพระบรมราชาโชวาทว่า จะต้องจัดงานด้านการศึกษาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น และผู้มีหน้าที่ทุกด้าน ทุกฝ่าย ทุกระดับ ทุกคน จะต้องทำงานกันจริง ๆ ให้นักแน่นขึ้นอีกมาก ๆ

๓. ศาสนากับการศึกษา

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราช ได้ทรงปฏิรูปการศึกษาของชาติ เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนากระทรวงธรรมการขึ้น ได้มีการแบ่งงานการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา โดยมอบให้วัดและพระสงฆ์ดำเนินการ ส่วนในระดับที่สูงกว่าเป็นหน้าที่ของกรมศึกษาธิการ ซึ่งเป็นกรมหนึ่งในกระทรวงธรรมการ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระราชหัตถ

เลขาถึงสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส มีข้อความตอนหนึ่งว่า “การสอนศาสนาในโรงเรียนทั้งในกรุงและหัวเมือง จะต้องให้มีชั้น ให้มีความวิตกไปว่าเด็กชั้นหลังจะห่างเหินจากการศาสนา จนเลยเป็นคนไม่มีธรรมในใจมากขึ้นต่อไปภายหลัง ถ้าเป็นคนที่ได้เล่าเรียนคงจะประพุดติตัวดีกว่าคนที่ไม่ได้เล่าเรียนนั้นหาถูกไม่ คนที่ไม่มีธรรมเป็นเครื่องดำเนินตาม คงจะหันไปหาทางทุจริตโดยมาก ถ้ารู้น้อยก็โกงไม่ค่อยคล่องหรือโกงไม่สนิท ถ้ารู้มากก็โกงคล่องมากขึ้น และโกงพิสดารมากขึ้น การที่หัดให้รู้อ่านอักษรวิธี่ ไม่เป็นเครื่องฝึกหัดให้คนดี และคนชั่ว เป็นแต่ได้วิธีที่จะเรียนความดี ความชั่วได้คล่องขึ้น”

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีความห่วงใยว่า การปฏิรูปการศึกษาตามแบบตะวันตก เพื่อให้คนมีความรู้ทางวิชาการ ถ้าคนที่มีความรู้โดยปราศจากคุณธรรม จะใช้ความรู้ในทางทุจริตคดโกง ได้แนบเนียนยิ่งขึ้น จึงได้ทรงฝากการศึกษาไว้กับวัดและพระสงฆ์ ในวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๔๔๑ ได้มี “ประกาศจัดการเล่าเรียนในหัวเมือง” มุ่งให้ผู้เรียนมีความประพฤติชอบ และเพื่อให้ประกอบอาชีพในทางที่ชอบ และความหวังนี้จะสำเร็จลงได้ก็โดยให้ “พระภิกษุทั้งหลาย... ช่วยเอากาละธูระสั่งสอนกุลบุตรทั้งหลายให้ได้วิถีท่าเลื่อมใสพระรัตนตรัย และมีวิชาความรู้อันเป็นสารประโยชน์”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลมหาราช ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับเรื่องศาสนาและการศึกษา มีข้อความดังนี้

“คนเราต้องมีศาสนา คือมีความคิดหรือสิ่งที่คิดประจำใจ อันเป็นแนวทางปฏิบัติในใจประจำตัว และต้องมีการศึกษา คือความรู้ต่าง ๆ

ทั้งในด้านจิตใจ ทั้งในด้านวัตถุ เพื่อประกอบกับตัว เพื่อที่จะมีชีวิตอยู่ได้ ทั้งสองอย่างเป็นสิ่งสำคัญและเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ได้”

จากพระบรมราโชวาทที่อัญเชิญมาแสดงว่าคนเราจะต้องมี ๒ สิ่ง ประกอบกับตัว คือ ศาสนาและการศึกษา ศาสนาจะช่วยให้เรามีแนวทาง ปฏิบัติในใจประจำตัว ช่วยให้เราเป็นคนดี มีคุณธรรม และมีความสุข ส่วนการศึกษาจะช่วยให้เราเป็นผู้มีความรู้ ความฉลาด เพื่อจะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ ทั้งศาสนาและการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ ๒ สิ่งที่จะแยกกันไม่ได้

การที่การจัดการศึกษาของเราที่ผ่านมาไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ปรากฏว่าคนมีความรู้ ความฉลาดมากขึ้น แต่จิตใจและความประพฤติ ของคนกลับเสื่อมทรามลง ทำให้สังคมมีปัญหามากขึ้นและรุนแรงยิ่งขึ้น คงเป็นเพราะการจัดการศึกษา ที่เราเลียนแบบจากตะวันตก ได้ละทิ้ง ศาสนาและศีลธรรม ไม่ได้ให้ความสำคัญแก่ศาสนาและศีลธรรมเท่าที่ควร สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงได้พระราชทานพระราชดำริส ในวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๓ ที่ศาลาตุลิตาลัย สวนจิตรลดา ขอให้ นำวิชาศีลธรรมกลับมาสอนในหลักสูตรเช่นเดิม ในการปฏิรูปการศึกษา ของเรา จึงจำเป็นต้องนำศาสนาและศีลธรรมมาเป็นฐานของการศึกษา เช่น การปฏิรูปการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ ๕

๔. จุดมุ่งหมายของการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๖ ได้ กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ไว้ดังนี้

“การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่

สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ การจัดการศึกษาจะต้องพัฒนาคนให้บรรลุเป้าหมายดังนี้

๑. เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์
๒. มีร่างกายที่แข็งแรง
๓. มีจิตใจที่ดีงาม
๔. มีสติปัญญาที่สมบูรณ์
๕. มีความรู้อย่างเพียงพอ
๖. มีคุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ
๗. มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต
๘. สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

พระธรรมปิฎกได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้ที่มีการศึกษาว่าผู้ที่มีการศึกษาจะต้องมีคุณลักษณะ ๓ ประการ คือ

- (๑) มีปัญญา
- (๒) มีคุณธรรม
- (๓) มีความสุข

การศึกษาจะต้องทำให้คนมีปัญญา ไม่ใช่มีเพียงความรู้ เพราะคนที่มีความรู้ท่วมหัวอาจเอาตัวไม่รอด คนมีความรู้บางคนอาจไม่มีปัญญาก็ได้ ปัญญาในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง ความรู้รอบ รู้จักตนเองและผู้อื่น รู้จักชุมชนและสังคม รู้ว่าอะไรผิด อะไรถูก อะไรเป็นประโยชน์ อะไร

ไม่เป็นประโยชน์ อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ มีความรู้เท่าทันโลกและชีวิต สามารถแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

ถ้าการศึกษาเล่าเรียนทำให้คนมีความรู้มากขึ้น แต่มีความสุขน้อยลง มีความทุกข์มากขึ้น ก็แสดงว่าการศึกษาเล่าเรียนนั้นไม่ถูกต้อง ถ้าหากว่าการศึกษาเล่าเรียนทำให้คนมีความรู้มากขึ้น แต่มีคุณธรรมหรือความดีงามน้อยลง มีความชั่วมากขึ้น การศึกษาเล่าเรียนนั้นก็ไม่ต้อง ถ้าหากว่าคนมีคุณธรรมหรือความดีงามโดยไม่มีปัญญาก็ไม่ถูกต้องเช่นกัน เพราะเป็นความดีงาม โดยความหลงงมงาย ไม่ได้เป็นไปด้วยปัญญา ถ้ามีความสุขโดยไม่มีปัญญา ไม่มีคุณธรรมและความดีงาม ก็ไม่ต้องอีก คนที่มีการศึกษาเรียนรู้ที่สมบูรณ์ จึงต้องมีครบทั้ง ๓ อย่าง คือ มีปัญญามีคุณธรรม และมีความสุข

การที่คนจะมีทั้ง ๓ อย่างสมบูรณ์ คือ มีปัญญา มีคุณธรรม และมีความสุข ผู้นั้นจะต้องมีศาสนาหรือมีธรรมะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และเป็นแนวทางปฏิบัติของชีวิต ตามพระบรมราชาวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลมหาวา

๕. แผนปฏิรูปการศึกษา ๔ ประการ

ในหนังสือ "โฉมหน้าการศึกษาไทยในอนาคต : แนวคิดสู่การปฏิรูปในพระราชบัญญัติการศึกษา" ของ ดร.วิชัย ดันศิริ ได้กล่าวถึงแผนปฏิรูปการศึกษา ๔ ประการ ดังนี้

๕.๑ ปฏิรูประบบและกระบวนการเรียนรู้

จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ทุกระดับการศึกษาคือหัวใจของการพัฒนาคน คนคือองค์รวมของสังคม เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

หากการพัฒนาคนุษย์ไปได้เพียงขั้นสัตว์เศรษฐกิจ และไม่สามารถสร้าง
ความเป็นคน เป็นมนุษย์ได้ ในความหมายของพุทธศาสนา ระบบการ
ศึกษาของเราก็คงจะล้มเหลว การสร้างคนในความหมายที่แท้จริงคือ
ผู้มีจิตใจสูง จึงเป็นจุดหมายปลายทาง ส่วนการสร้างความสามารถ
มนุษย์ในเชิงเศรษฐกิจและการเมืองเป็นเป้าหมายรอง

กระบวนการเรียนรู้ทุกระดับจึงต้องมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาคนุษย์
ทั้งกาย ใจ และปัญญา โดยเฉพาะปัญญานั้นสัมพันธ์กับใจ ส่วนใจก็
สัมพันธ์กับปัญญา จิตใจที่สะอาดมีสมาธิก็นำไปสู่ปัญญา ปัญญาที่ฝึก
ไว้ดีแล้วก็นำไปสู่จิตใจที่สูง

๕.๒ ปฏิรูประบบการศึกษาให้เป็นระบบการศึกษาตลอดชีวิต

ในปัจจุบันและอนาคตในยุคโลกาภิวัตน์ ระบบโรงเรียนเป็น
เพียงขั้นเตรียมคนไว้ เพื่อสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ ใน
อนาคต มนุษย์อยู่ในสังคมโลกาภิวัตน์จึงต้องเตรียมการที่จะเรียนรู้ใหม่ ๆ
ทุก ๆ ๕ ปี วิทยาการเปลี่ยนแปลงไปเร็ว วิถีชีวิตทางเศรษฐกิจ สังคม
การเมืองก็เปลี่ยนเร็ว การศึกษาตลอดชีวิตจึงเป็นปัจจัยสำคัญของคน
ยุคใหม่

๕.๓ การปฏิรูปการฝึกหัดครูและการพัฒนาครู

ครูเป็นปัจจัยตัวแปรที่มีความสำคัญที่สุด ในการพัฒนาคุณภาพ
ของการเรียนรู้และคุณภาพของคน บุคลากรครูอาจแบ่งเป็นประเภท
ได้ดังนี้

- (๑) อาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่สอนครู
- (๒) ครูที่สอนในโรงเรียน
- (๓) บุคลากรด้านวิชาการศึกษา เช่น นักวิชาการวางแผน

นักวิจัยที่ทำงานเกี่ยวกับการส่งเสริม

(๔) ครูการศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาตลอดชีวิตที่อาจเกี่ยวข้องกับระบบเทคโนโลยีด้านการศึกษาทางไกล

๔.๔ การปฏิรูประบบการบริหารการจัดการด้านการศึกษา

ระบบบริหารราชการในปัจจุบันเป็นระบบที่ตอบสนองต่อสังคมยุคหนึ่งที่ต้องการสร้างรัฐให้เข้มแข็ง โดยใช้หลักของกฎหมายเป็นหลักสำคัญของการปกครองประเทศ แต่มาถึงยุคนี้เป็นยุคที่การแข่งขันทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีเป็นการแข่งขันกันในระบบเปิดแบบเสรี การบริหารและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพจึงต้องการเงื่อนไขที่แตกต่างออกไปจากเดิม การจัดการที่มีสายบังคับในแนวดิ่ง ค่อนข้างยืดยาว ทำให้เกิดความล่าช้าและความไม่มีประสิทธิภาพ ขณะที่แนวโน้มของการบริหารจัดการในยุคสมัยปัจจุบันต้องการรูปแบบขององค์กรที่ค่อนข้างจะแบนราบหรือองค์กรแนวนอน มีสายบังคับบัญชาสั้นไม่ยืดยาว การแบ่งหน่วยงานเน้นหน่วยงานขนาดเล็กแต่มีคุณภาพ ใช้เทคโนโลยีสูงและทำงานแบบเป็นเครือข่ายซึ่งกันและกัน ดูจะเป็นรูปแบบของยุคสมัยใหม่

๖. การส่งเสริมศาสนาและจริยธรรม

การปฏิรูปการศึกษาที่จะได้รับผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์คือพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข จะต้องมีการส่งเสริมศาสนาและจริยธรรมอย่างจริงจัง โดยมีการกำหนดแผนทำนุบำรุงส่งเสริมศาสนาและ

จริยธรรมแห่งชาติ เป็นนโยบายที่สำคัญของรัฐบาล

คณะอนุกรรมการส่งเสริมศาสนาและจริยธรรม ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ได้จัดทำร่างแผนทำนุบำรุงส่งเสริมศาสนาและจริยธรรมแห่งชาติ เสนอต่อคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งได้รับความเห็นชอบในหลักการแล้ว

ร่างแผนทำนุบำรุงส่งเสริมศาสนาและจริยธรรม ได้กำหนดนโยบายการส่งเสริมศาสนาและจริยธรรมไว้ดังนี้

๑. ให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา ซึ่งประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือ เพื่อให้สถิตสถาพรคู่กับสถาบันชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์ และให้การสนับสนุนศาสนาอื่น ซึ่งทางราชการให้การรับรอง

๒. พัฒนาศักยภาพพระภิกษุ สามเณร ผู้นำศาสนา และนักบวช ครู อาจารย์ ครอบครัวยุ และผู้นำชุมชน ในการเผยแผ่ สั่งสอน อบรมหลักศาสนธรรม ศิลธรรม และจริยธรรม ให้สามารถเป็นผู้นำทางด้านการพัฒนาจิตใจในทุกระดับอย่างแท้จริง และสามารถในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวแก่ประชาชนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

๓. ส่งเสริม สนับสนุนบทบาทและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทั้งพระภิกษุ สามเณร ผู้นำศาสนา นักบวช ครู อาจารย์ ครอบครัวยุ ผู้นำชุมชน สื่อมวลชน ศาสนิกชนและภาคธุรกิจเอกชน ในการเผยแผ่ สั่งสอน อบรมศาสนธรรม ศิลธรรม จริยธรรม และการพัฒนาจิตใจ ทั้งในและนอกระบบการศึกษาทุกระดับอย่างต่อเนื่อง

๔. ส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนใช้ศาสนธรรมที่ตนนับถือเป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และนำศาสนธรรมไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว

๕. สนับสนุนให้ประชาชนใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงความพอเพียงหมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน

๖. ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างสถาบันศาสนาทุกศาสนาและศาสนิกชนของทุกศาสนา เพื่อความเป็นปึกแผ่นและความเจริญก้าวหน้าด้วยดีของสังคมและประเทศชาติ

๗. ส่งเสริม สนับสนุนการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับการส่งเสริมศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม และการพัฒนาจิตใจ ตลอดจนการส่งเสริมการค้นคว้าศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวด้วย เพื่อนำมาเป็นแนวทางบูรณาการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในการพัฒนาจิตใจให้มีประสิทธิภาพ

ร่างแผนทำนุบำรุงส่งเสริมศาสนาและจริยธรรมแห่งชาติ ได้กำหนดแนวทางและมาตรการไว้ดังนี้

๑. การส่งเสริมพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นซึ่งทางราชการให้การรับรอง

๑.๑ รัฐบาลควรกำหนดแผนทำนุบำรุงส่งเสริมศาสนาและจริยธรรมแห่งชาติไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้หน่วยราชการ องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน

และประชาชน ใช้เป็นแนวทางในการทำนุบำรุงส่งเสริมพระพุทธศาสนา และศาสนาอื่นซึ่งทางราชการให้การรับรอง รวมทั้งการส่งเสริม สนับสนุน ศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนพิธี และศาสนสถาน

๑.๒ รัฐบาลควรให้การส่งเสริม สนับสนุนสถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา องค์การเอกชน และหน่วยงานราชการ ที่ทำการส่งเสริมและเผยแพร่พระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นซึ่งทางราชการให้การรับรอง และการพัฒนาจิตใจ เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลมากขึ้น ตลอดจนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาคน สังคม และประเทศชาติยิ่งขึ้น ทั้งนี้ โดยให้การส่งเสริม สนับสนุนด้านงบประมาณ อุปกรณ์ อาคาร สถานที่ บุคลากร วิชาการ รวมทั้งขวัญและกำลังใจ

๑.๓ ออกกฎหมายอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๗๓ ที่บัญญัติไว้ว่า "รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น"

๑.๔ ปรับปรุงกฎหมายและระบบงานเกี่ยวกับการปกครอง คณะสงฆ์ไทยให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยจัดตั้งองค์กรรับผิดชอบบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ โดยให้มีการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบในแต่ละด้าน ตามลำดับ

๑.๕ จัดทำแผนปรับปรุงและพัฒนาแผนการศึกษาของสงฆ์

การเผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

๑.๖ กำกับดูแลการเผยแพร่ลัทธิศาสนาอื่น ซึ่งทางราชการไม่ได้ให้การรับรอง เพื่อไม่ให้กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของพุทธศาสนา ศาสนาอื่น และความมั่นคงของชาติ

๒. การพัฒนาศักยภาพของวิทยากรและผู้นำทางด้านการพัฒนาจิตใจ

๒.๑ ส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาศาสนธรรม การปฏิบัติธรรม และการเผยแพร่ศาสนาธรรมของพระภิกษุ สามเณร ผู้นำศาสนา นักบวช ครู อาจารย์ ครอบครัว และผู้นำชุมชน ผู้ที่จะเป็นวิทยากรและผู้นำทางด้านการพัฒนาจิตใจ โดยจัดให้ได้รับการศึกษา การฝึกอบรมตามหลักสูตรอย่างเหมาะสมและครบถ้วน

๒.๒ ส่งเสริมการศึกษาศาสนธรรม การปฏิบัติธรรม และการเผยแพร่ธรรมของพระภิกษุ สามเณรอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในชนบท เช่น การศึกษาพระปริยัติธรรมสายสามัญ โดยการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา การฝึกอบรม สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์

๒.๓ ส่งเสริม สนับสนุนหน่วยงานที่ทำหน้าที่ฝึกอบรม วิทยากรและผู้นำทางด้านการพัฒนาจิตใจ โดยเฉพาะในชนบท ให้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถเป็นตัวอย่างได้

๒.๔ เพิ่มเติมความรู้ด้านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศแก่ วิทยากรและผู้นำทางด้านการพัฒนาจิตใจ เพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้ เครื่องมือดังกล่าวสำหรับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๕ จัดทำและผลิตสื่อเผยแพร่ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม

และการพัฒนาจิตใจในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา
อบรมเผยแผ่สำหรับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม

๓. ส่งเสริม สนับสนุนบทบาทการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

๓.๑ ส่งเสริม สนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยเฉพาะพระภิกษุ สามเณร ผู้นำศาสนา ครู อาจารย์ ครอบครัว ผู้นำชุมชน และศาสนิกชน ในการเผยแผ่ สั่งสอน อบรมศาสนธรรม ศิลธรรม จริยธรรม และการพัฒนาจิตใจแก่เยาวชนและประชาชน ทั้งในและนอกระบบ การศึกษาทุกระดับอย่างต่อเนื่อง เช่น การศึกษาในครอบครัว ในชุมชน ในสถานศึกษา และโดยสื่อมวลชน

๓.๒ ส่งเสริม สนับสนุนบทบาทของพระภิกษุ สามเณร ผู้นำศาสนา และนักบวช ในการเป็นวิทยากรและผู้นำการพัฒนาจิตใจ โดย จัดทางบประมาณ อุปกรณ์ และอำนวยความสะดวกในการอบรมสั่งสอน และปลูกฝังศาสนธรรม ศิลธรรม จริยธรรม และการพัฒนาจิตใจ แก่ เยาวชนและประชาชน ทั้งในและนอกสถานศึกษา

๓.๓ ส่งเสริม สนับสนุนบทบาทของครู อาจารย์ และผู้บริหารสถานศึกษา ในการอบรมสั่งสอนและปลูกฝังศีลธรรม จริยธรรม และการพัฒนาจิตใจแก่เยาวชน นักเรียน นักศึกษา โดยให้เน้นความ สำคัญด้านคุณธรรมไม่น้อยกว่าด้านวิชาการ โดยให้พระภิกษุ สามเณร นักบวชที่มีความรู้ ความสามารถ ความเหมาะสม ได้มีโอกาสมาเป็น วิทยากร

๓.๔ ปรับปรุงการศึกษาอบรมศีลธรรม จริยธรรม และ การพัฒนาจิตใจในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น ปรับปรุง

หลักสูตรกระบวนการเรียนรู้และการสอนครูผู้สอนให้เหมาะสมและมี
ประสิทธิภาพ

๓.๕ ส่งเสริมบทบาทของครอบครัว โดยเฉพาะบิดามารดา
ในการอบรมสั่งสอนศีลธรรม จริยธรรม และการพัฒนาจิตใจแก่บุตร ธิดา
และผู้อยู่ในปกครอง ส่งเสริมให้ครอบครัวมีความอบอุ่น สมาชิกของ
ครอบครัวได้ทำหน้าที่ของตนถูกต้องตามหลักศาสนาธรรม

๓.๖ ส่งเสริม สนับสนุนสื่อมวลชนทุกรูปแบบในการให้
ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับศีลธรรม จริยธรรม และการพัฒนา
จิตใจแก่ประชาชน โดยมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่
เกิดขึ้นต่อเยาวชน ประชาชน และสังคมส่วนรวม

๓.๗ ส่งเสริม สนับสนุนศาสนิกชนศึกษาธรรม ให้มีความรู้
ความเข้าใจอย่างถูกต้อง อย่างแท้จริง ในศาสนาธรรมที่ตนนับถือ และ
นำศาสนาธรรมไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ เผยแผ่ศาสนาธรรมแก่
ผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในปกครองของตน

๓.๘ ส่งเสริมภาคธุรกิจเอกชน สื่อมวลชน และศาสนิกชน
ในการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจให้ถูกต้องแก่บุคลากรในองค์กร รวมทั้ง
ทั้งการปฏิบัติตามจรรยาบรรณทางธุรกิจ

๓.๙ ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยราชการ
และองค์กรเอกชน วิทยากร และผู้นำทางด้านการศึกษาจิตใจ ที่ทำงาน
เกี่ยวกับการส่งเสริมศีลธรรม จริยธรรม

๔. ส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนใช้ศาสนาธรรมที่ตน
นับถือเป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ

๔.๑ ส่งเสริมสนับสนุนให้ศาสนิกชนของทุกศาสนาให้ความรู้ที่ถูกต้องแท้จริงในศาสนธรรมที่ตนนับถือ นำศาสนธรรมไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ เผยแผ่ศาสนธรรมแก่ผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในความรับผิดชอบ

๔.๒ ดำเนินการให้ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ครู อาจารย์ บิดา มารดา ผู้ปกครอง ผู้บังคับบัญชา นักการเมือง และกลุ่มผู้นำต่าง ๆ ได้ศึกษาและปฏิบัติตามศาสนธรรมให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เยาวชน นักเรียน นักศึกษา ประชาชน ผู้ได้บังคับบัญชา ให้ถือเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต

๔.๓ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาและปฏิบัติศาสนธรรม ศีลธรรม จริยธรรม และการพัฒนาจิตใจ สอดแทรกไว้ในหลักสูตรการศึกษา การประกอบอาชีพ และดำเนินชีวิตแก่ประชาชน โดยเน้นให้เป็นคนประหยัด ขยันหมั่นเพียร มีจิตสำนึก มีค่านิยมที่ดี มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย พึ่งตนเอง ลด ละอบายมุข มีเหตุมีผล และมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

๔.๔ ส่งเสริม ยกย่อง ให้เกียรติแก่ผู้ที่ประพฤติ ปฏิบัติตามศาสนธรรม ศีลธรรม จริยธรรม และการพัฒนาจิตใจ เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น

๔.๕ ส่งเสริม สนับสนุนให้ศาสนิกชนได้ไปปฏิบัติศาสนกิจในศาสนสถานเป็นประจำ เช่น พ่อแม่ นำบุตรธิดาไปวัดในวันพระและวันสำคัญทางศาสนา เพื่อให้เด็กมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องและปฏิบัติหน้าที่เป็นศาสนิกชนที่ดี

๔.๖ ส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณร ผู้นำทางศาสนาหรือ วิทยากรและผู้นำทางด้านการพัฒนาจิตใจ นำศาสนธรรมที่เป็นแก่นแท้ ของแต่ละศาสนา เผยแพร่ให้ศาสนิกชนนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพ ชีวิตและเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ

๕. สนับสนุนให้ประชาชนใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง

๕.๑ ส่งเสริมให้ประชาชนใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง ใน การดำรงชีวิตและการปฏิบัติตน ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน จน ถึงระดับชาติ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล เศรษฐกิจพอเพียง ชีวิตที่พอเพียง เกิดได้เพราะใจที่พอเพียง

๕.๒ เศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคล คือความสามารถใน การดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาท ตนตามฐานะ ตามอัตภาพ ที่สำคัญคือไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุ นิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พันธนาการอยู่กับสิ่งใด

๕.๓ เศรษฐกิจพอเพียงระดับครอบครัว คือ การพอมีพอกิน ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ผิดเคืองนัก

๕.๔ เศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน คือ การที่ชุมชนมี ความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ ประชาชนมีการรวมกลุ่มในด้าน เศรษฐกิจ เช่น สหกรณ์ กลุ่มสัจจะ ออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพต่าง ๆ มีการ พัฒนาชุมชนอย่างสมดุลและผสมผสาน ทั้งทางด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านจิตใจ

๕.๕ เศรษฐกิจพอเพียงระดับชาติ จะต้องมีการพัฒนาและ บริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง จะต้องเสริมสร้างพื้นฐาน

จิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจทุกระดับ ให้มีจิตสำนึกในความซื่อสัตย์สุจริต และให้ความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา ความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

๕.๖ ให้ศาสนธรรมสนับสนุนเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตัวดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายใน โดยเป็นผู้มีสติที่มั่นคงและปัญญาที่เฉียบแหลมอยู่เสมอ เพื่อให้เป็นผู้ไม่ประมาทในที่ทั้งปวง

๕.๗ ส่งเสริมการเกษตรตามทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยการแบ่งใช้ที่ดินที่มีอยู่อย่างจำกัดหรือแบ่งเป็นสัดส่วน เพื่อใช้ขุดสระ เก็บกักน้ำ ปลูกข้าว ปลูกผักผลไม้ ไม้ยืนต้น ที่อยู่อาศัย

๕.๘ ส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นและรายจ่ายน้อยลง การเพิ่มรายได้อาจทำได้โดยการส่งเสริมอาชีพหลัก อาชีพรอง อาชีพเสริม โดยการใช้เทคโนโลยีพื้นฐานหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสม การลดรายจ่ายอาจทำได้โดยการลด ละ เลิกอบายมุข

๖. ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนาต่าง ๆ

๖.๑ ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียน นักศึกษา เยาวชน และประชาชน ได้ศึกษาเข้าใจประวัติศาสตร์ ศาสนธรรมของแต่ละศาสนา

ตลอดจนถึงวัฒนธรรมจารีตประเพณี วิธีการดำเนินชีวิตของผู้นับถือ
แต่ละศาสนาให้เข้าใจซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีของ
ศาสนิกชนแต่ละศาสนา

๖.๒ ให้ความอุปถัมภ์ ค้ำครองศาสนาและศาสนิกชนของ
แต่ละศาสนา

๖.๓ ให้มีการตรวจสอบ กำกับดูแล การสอน การเผยแพร่
ศาสนาต่าง ๆ ไม่ให้มีการกระทบกระทั่งซึ่งกันและกัน

๖.๔ ให้มีการติดตาม ตรวจสอบ และควบคุม ผู้สอนและ
ผู้เผยแพร่ลัทธิศาสนาต่าง ๆ ที่ทางราชการไม่ให้การรับรอง เพื่อป้องกัน
ความไม่สงบเรียบร้อยในสังคมและประเทศชาติ

๖.๕ ให้มีการประชุมศาสนิกชนต่าง ๆ โดยเฉพาะผู้ที่มี
หน้าที่รับผิดชอบในแต่ละศาสนา เพื่อได้สร้างความเข้าใจอันดีและสมาน
ฉันท์ซึ่งกันและกัน

๖.๖ จัดให้มีหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการ
แก้ไขสถานการณ์ในกรณีเกิดความขัดแย้ง การกระทบกระทั่งระหว่าง
ศาสนิกชนแต่ละศาสนา เพื่อป้องกันปัญหาหาระหว่างศาสนา

๗. ส่งเสริม สนับสนุนการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่
จำเป็น

๗.๑ สนับสนุนให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดเก็บข้อมูล
ศาสนาทุกศาสนาให้ถูกต้องสมบูรณ์และเป็นปัจจุบัน

๗.๒ ใช้ข้อมูลทางศาสนาเพื่อกำกับ ดูแล วางแผนการ
พัฒนาศาสนสถาน ศาสนิกชน ให้เป็นไปตามสัดส่วนที่เหมาะสม

๗.๓ ใช้ข้อมูลทางศาสนาเพื่อจัดสรรงบประมาณอุดหนุนให้เป็นไปตามอัตราส่วนศาสนิกชนของแต่ละศาสนา

๗.๔ ใช้ข้อมูลในการนับถือศาสนา เพื่อเป็นนโยบายในการถือครองที่ดิน เพื่อใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมศาสนา การประกอบอาชีพ และที่อยู่อาศัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติศาสตราจารย์ สุนน อมรวิวัฒน์

การศึกษา

- ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อ.บ., ค.บ., (เกียรตินิยม) M.S. in Elementary Education
- ปริญญาครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตำแหน่งทางวิชาการ

- ผู้อำนวยการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ราชบัณฑิต สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน

ผลงานและประสบการณ์

- การสอน
- การพัฒนาหลักสูตร
- จริยศึกษา
- การพัฒนาคุณธรรม
- การพัฒนามโนทัศน์ประชาธิปไตย

การอภิปรายเรื่อง

“การปฏิรูปการศึกษาและการส่งเสริมศาสนาและจริยธรรม”

วันพฤหัสบดีที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ เวลา ๑๑.๔๕-๑๒.๑๕ น.

ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

(เฉพาะส่วนการอภิปราย ของศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ราชบัณฑิต)

นมัสการพระคุณเจ้า ท่านผู้มีเกียรติ

ท่านผู้อภิปรายทั้งสองท่านได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาที่ต้องสร้างเสริมคุณธรรม และวัฒนธรรมแก่ปวงชน ทั้งที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญมาตรา ๗๓ และมาตรา ๘๑ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่ว่าด้วยความมุ่งหมายและแนวการจัดการศึกษาไว้แล้ว เป็นที่น่ายินดีที่การพัฒนาคนุชย์หลังจากได้แบ่งแยกการศึกษาออกจากศาสนาและวัฒนธรรมมานาน บัดนี้ การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมได้รับการปฏิรูป คือกลับมาหลอมรวมกันอีกครั้งหนึ่งในแจ้งกฎหมาย อย่างไรก็ตามในแง่การปฏิบัติยังต้องมีการสร้างความเข้าใจให้ตรงกันอีกมาก ถึงการนำวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึงวิถีชีวิต มาสู่ศาสนา-วิถีชีวิตที่ดี และการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาวิถีชีวิตที่ดี

เมื่อกล่าวถึงศาสนาย่อมหมายถึงองค์รวม คือ พระบรมศาสดา ศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ศาสนพิธี และศาสนิกชน การเผยแผ่พระศาสนาย่อมมุ่งหมายให้มนุษย์มีจิตอิสระ บุคคลรอดพ้นจากทุกข์ ครอบครัวยอบถุ่น สังคมสันติ ชาติมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

บัดนี้ หลายกลุ่มชนได้กล่าวถึงการกู้ชาติ กู้ศาสนา กู้แผ่นดิน เกิดความเคลื่อนไหว เรียกร้องให้มีการประเมิน ตรวจสอบ ความเข้มแข็ง ของศาสนา จึงมีแง่คิดว่า การตรวจสอบจะเจาะจงแต่เพียงองค์ประกอบ ใดหนึ่งเดียวมิได้ ต้องมีการตรวจสอบบทบาทของศาสนสถาน คือ วัด โบสถ์ มัสยิด ฯลฯ ว่าได้ดำเนินการกิจเกิดผลสัมฤทธิ์เพียงใด รวมถึงบทบาท ของสถานศึกษา โรงเรียน การฝึกหัดอบรม บทบาทของศาสนิกชน อุบาสกอุบาสิกา บทบาทของรัฐ ชุมชน เอกชน ที่จะเชื่อมโยงประสาน การกิจเป็นเครือข่าย เพื่อสร้างและพัฒนาคุณธรรมให้เกิดขึ้นในจิตใจมนุษย์ สิ่งที่ดีนั้นขอเสนอการปฏิรูปการศึกษาเน้นหนักศาสนาและวัฒนธรรม มีดังนี้

๑. **การจัดทำฐานข้อมูลด้านศาสนาให้ครบถ้วนเป็นปัจจุบัน**
 ดินแดนขออธิบายโดยยกตัวอย่างพระพุทธศาสนา วัดและศาสน สมบัติที่ดำรงอยู่ในปัจจุบันนี้ หากรวบรวมข้อมูลทั่วประเทศย่อมเป็น ทรัพยากรอันประมาณค่ามิได้ เรามีข้อมูลที่สมบูรณ์หรือไม่ในการจำแนก จำนวนที่ดิน สิ่งก่อสร้าง ศิลปวัตถุอันทรงคุณค่าเกินจะหามาทดแทน **ฐานข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน** จะช่วยให้มีการวางแผนการอนุรักษ์ การใช้ ประโยชน์ทางการศึกษาได้อย่างคุ้มค่า ทั้งนี้รวมถึง จำนวน พระภิกษุ สามเณร แม่ชี ศิษย์วัด มีการสำรวจประชากรทั้งหมด เพื่อนำไปสู่การ จัด ระบบบริหารจัดการ ที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้เทคโนโลยีด้านข้อมูลสาร สนเทศที่ทันสมัย มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้

๒. **บทบาทของพระสงฆ์ : ผู้นำทางวัฒนธรรมการเรียนรู้**
 พระสงฆ์เป็นแบบอย่างของสังคมอุดมคติ ที่ชาวบ้านคาดหวังว่า

คณะสงฆ์เป็นสังคมคุณธรรม และมีวินัยอย่างยิ่งในการศึกษาเล่าเรียนและการเผยแผ่หลักธรรม จำนวนพระภิกษุเกือบสามแสนรูป สามเณรเกือบหนึ่งแสน แม้สี่ประมาณหนึ่งหมื่นหกพันคน เป็นกองทัพธรรมที่มีกำลังพลมหาศาล วัดและพระภิกษุสงฆ์จึงดำเนินบทบาทเป็น

๒.๑ ศูนย์รวมแห่งศรัทธาปสาทะของชุมชน

๒.๒ เป็นที่พึ่งทางจิตวิญญาณ ช่วยดับทุกข์ชาวบ้านด้วยธรรมะ

๒.๓ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ผสมผสานการศึกษาทั้งในระบบนอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

๒.๔ เป็นศูนย์กลางของประชาคมชาวบ้านทุกรุ่นทุกวัย

๒.๕ เป็นแหล่งพัฒนาจิตใจ ช่วยแก้ปัญหาของสังคม

๒.๖ เป็นศูนย์เชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบัน และสานต่ออนาคตด้วยร่องรอยอสังขารของศิลปะ ประเพณี พิธีกรรม การสร้างบรรยากาศที่ดีมีสุนทรียภาพ

ในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อสร้างเสริมศาสนาและวัฒนธรรม ดิฉันขอเสนองานเพียงประเด็นเดียว เนื่องจากมีเวลาน้อย ส่วนประเด็นอื่นๆ ขออภิปรายโอกาสต่อไป ดิฉันขอเสนอให้ วัด โบสถ์ มัสยิด ศาสนสถานทุกศาสนาได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมให้เป็น “ฐานปัญญาแห่งสังคมการเรียนรู้” (knowledge based learning society)

ดิฉันขอยกตัวอย่างการสร้างสังคมการเรียนรู้ ที่พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงเผยแผ่พระศาสนาในสมัยพุทธกาล พระองค์ได้ทรงงานหนักตลอดเวลา ๔๕ ปี และมีกระบวนการสร้างสังคมต่างแคว้น

ในชมพูทวีปให้เป็นพุทธสังคมการเรียนรู้ ซึ่งหากจะนำแนวคิดสมัยใหม่มาวิเคราะห์ เห็นว่า พระพุทธองค์ทรงปฏิบัติดังนี้

๑. ทรงแสวงหา ค้นคว้าและทดลอง เพื่อค้นพบความรู้
 ๒. ทรงสร้างองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ อาทิ อริยสัจ ๔ ปฏิจจสมุปบาท ไตรลักษณ์ ไตรสิกขา
 ๓. ทรงกำหนดวิธีการเรียนรู้ คือการพัฒนากาย จิต และปัญญา
 ๔. ทรงจัดกระบวนการเผยแพร่ความรู้ด้วยการเชื่อมโยงเครือข่ายให้เข้าถึงมวลชน พระพุทธสาวกแยกย้ายกันไปเผยแพร่พระศาสนา แล้วกลับมาทบทวนผลกัน พระองค์สลับคำสอนเพิ่มเติมแล้วสร้างเครือข่ายเพิ่มขึ้นเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งพระศาสดา พระพุทธสาวก พระราชาแห่งแคว้น อมาตย์เสนาบดี และชาวบ้านอันเป็นมวลชน
 ๕. พระพุทธองค์ทรงสอนเวไนยชนด้วยพระองค์เอง และทรงยกย่องเอตทัคคะในแต่ละด้าน แสดงถึงความเป็นกัลยาณมิตรและการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ
 ๖. การเผยแพร่ธรรมะนั้น มุ่งสาระการเรียนรู้ที่มี "ชีวิต" เป็นศูนย์กลาง มุ่งสู่ความพ้นทุกข์ เน้นการปฏิบัติจนเกิดประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง พุทธศาสนิกชนจึงเกิดการเรียนรู้ และนำไปใช้ได้ในชีวิต
 ๗. พระพุทธองค์ทรงสร้างผู้สืบทอดองค์ความรู้ให้ต่อเนื่องยั่งยืน จัดเป็นคณะสงฆ์ที่สืบทอดพระธรรมวินัย จนสืบทอดมาถึงปัจจุบัน
- หลักการของการสร้างความรู้ การเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันนี้เอง ที่ควรนำมาประยุกต์ใช้ในแผนงานทางศาสนา ทุกจังหวัดควรมีศูนย์การเรียนรู้ปัญญาธรรม (knowledge based learning

centre) อย่างน้อย ๑ ศูนย์ เพื่อเป็นแหล่งวิจัย และพัฒนาคุณธรรม
วัฒนธรรม ค่านิยม ทั้งนี้สถาบันที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นฐานความรู้
ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงฆ์ ทั้ง ๒ แห่ง วิทยาเขตกว่า ๑๐ แห่ง และ
สถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ

- วัด โบสถ์ มัสยิด มีความเคลื่อนไหว มีชีวิต เพราะพระสงฆ์
ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ประชาชน ช่วยกันใช้ประโยชน์อาคาร
สถานที่ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัตถุต่างๆ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้

- กิจกรรมในวัดมีได้มีแต่ประเพณี พิธีกรรมเท่านั้น ทุก
กิจกรรมน่าจะเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ และพัฒนาคุณธรรมแก่ชาวบ้าน มี
การเชื่อมโยงกับกิจกรรมการศึกษา ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน
และการศึกษาตามอัธยาศัย

- ควรมีการสร้างความรู้ เช่น ร่วมมือกับสถานศึกษาและ
ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน รวบรวมประวัติของวัด โบราณสถาน ศิลป
วัตถุ ประวัติของหมู่บ้าน คัมภีร์อักษรธรรม จิตรกรรมฝาผนัง ฯลฯ เพื่อ
ให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้รู้รากเหง้าของชีวิตตน

- สร้างบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในวัดให้ร่มรื่น
สะอาด สวยงาม เพื่อมนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งหลายจะได้สัมผัสคุณค่าของ
ธรรมชาติ และรื่นรมย์กับชีวิตที่สงบ เมตตาเกื้อกูลต่อกัน

- วัดกับชุมชนต้องเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย ทำงาน และร่วม
มือกันเป็นหมู่คณะ ไม่แข่งขันกันเพื่อลาภยศ สรรเสริญ สุข เน้นการรวม
พลังทางสร้างสรรค์

- ทำหมู่บ้านให้เป็นสังคมคุณธรรม เป็นเขตปลอดอบายมุข ปลอดภัยจากอิทธิพล โดยคณะสงฆ์ และผู้นำชาวบ้านทำคนเป็นแบบอย่าง ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ล้วนเป็นการจัดการศึกษาทั้งสิ้น นอกเหนือจากการจัดกิจกรรม เทศนาสั่งสอนในวัด และพิธีกรรมต่างๆ ตามปกติ วัดได้เปรียบอยู่แล้วในการสร้างศรัทธาและความเลื่อมใสจากประชาชน วัดจึงควรเพิ่มพลังให้เข้มแข็ง เชื่อมโยงกับทุกส่วนทุกองค์กรในชุมชน เพื่อสร้างฐานปัญญาแห่งสังคมการเรียนรู้

พุทธศักราช ๒๕๔๔ นี้ เป็นปีสำคัญในการสร้างความพร้อม และความเข้มแข็งของศาสนา เพื่อเตรียมรับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งจะมีการประเมินคุณภาพ และตรวจสอบมาตรฐานของ ทุกสถาบันการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ทั้งนี้ดิฉันขออัญฐานให้ประเทศไทยได้ปฏิรูปสังคมให้เกิด

- สังคมการเรียนรู้ ที่ใช้ฐานความรู้ และสติปัญญา
- สังคมสมานฉันท์ เกื้อกูลและอาทรต่อกัน
- สังคมที่ยังรากลึกทางวัฒนธรรมและพร้อมที่จะ โอบรับสู่สากล
- สังคมที่คนดีมีวิชา คนดีมีคุณธรรมได้รับการยกย่องนับถือ

มากกว่าคนดีเพราะมีเงิน และคนดีเพราะมีอำนาจ

- สังคมที่ทุกฝ่ายยอมรับศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สังคมที่ไม่ยอมให้ใครมีสิทธิที่จะกดขี่ ทำลายล้างชีวิตของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน สังคมที่ทุกชีวิตมีคุณค่าเสมอ

สังคมทั้งหมดนี้รวมเรียกว่า สังคมคุณธรรม จะเกิดขึ้นได้เพราะทุกคนพากเพียร ใช้สติปัญญา ฉลาด รู้รักและสามัคคีกัน

ดิฉันยังมีประเด็นอื่นที่จะพูดถึงอยู่มาก แต่เวลาเพียง ๒๐ นาที
 ย่อมพูดได้เพียงเท่านี้ ขอความเจริญในธรรมจงมีแต่ทุกท่าน

วัฒนธรรมคือวิถีของชีวิต

การพิชิตความทุกข์คือศาสนา

ชีวิตนี้ต้องพัฒนา

การศึกษารวมชีวิตจิตและกาย

การปฏิรูปมิใช่เปลี่ยนรูปร่าง

ต้องเชื่อมโยงทุกอย่างทุกจุดหมาย

โปรดร่วมทำสร้างสรรค้อย่างทำลาย

ร่วมสืบสายศาสนธรรมจึงจำเริญ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“ในย่านเมืองเราทุกวันนี้ มีเสียงกล่าวกันว่า ความคิดจิตใจของคน เปลี่ยนแปลงไปในทางที่เลื่อม ความประพฤติที่เป็นความทุจริตหลายอย่าง มีท่าทีที่จะกลายเป็นสิ่งที่คนทั่วไปพากันยอมรับและสมยอมให้กระทำกันได้ เป็นธรรมดา สภาพการณ์เช่นนี้ย่อมทำให้วิถีชีวิตของแต่ละคนมีคมมีดลงไป เป็นปัญหาใหญ่ที่เหมือนกระแสคลื่นอันไหลบ่าเข้ามาท่วมทั่วไปหมด จำเป็น ต้องแก้ไขด้วยการช่วยกันฟันคลื่นที่กล่าวนั้น

ในการดำเนินชีวิตของเรา เราต้องข่มใจไม่กระทำสิ่งใด ๆ ที่เรารู้สึก ด้วยใจจริงว่าชั่วว่าเลื่อม เราต้องฟันต้องฟันความคิดและความประพฤติ ทุกอย่างที่เราเห็นว่าชั่วกับธรรมะ เราต้องกล้าและหนักแน่นที่จะกระทำสิ่งที่เรา ทราบว่าเป็นความดี เป็นความถูกต้องและเป็นธรรม ถ้าเรา่วมกันทำเช่นนี้ ให้ได้จริง ๆ ให้ผลของความดีบังเกิดมากขึ้น ๆ ก็จะช่วยคำจูนส่วนรวมไว้ มิให้เลื่อมลงไป และจะช่วยให้ที่นาคืนคืนได้เป็นลำดับ”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พระบรมราชาไชยวาท

พระราชทานแก่ที่ประชุมยุวพุทธิกสมาคมทั่วประเทศ ครั้งที่ ๑๒

๑๒ ธันวาคม ๒๕๑๓